

Publiczne służby zatrudnienia w okresie pandemii COVID-19

Niskie bezrobocie, z jakim mieliśmy do czynienia jeszcze w 2019 r., przed epidemią COVID-19, stanowiło duże wyzwanie dla służb zatrudnienia. W rejestrach urzędów pracy pozostawało kilkaset tysięcy długotrwale bezrobotnych a nie można było zaspokoić potrzeb pracodawców w zakresie kierowania do nich potrzebnych pracowników. Pozostające w zasobach urzędów pracy osoby, długotrwale pozostające bez pracy, to niestety często osoby od lat korzystające z pomocy społecznej. Rozwijająca się gospodarka potrzebowała rąk do pracy. Ratunkiem dla niej stali się migrujący za pracą cudzoziemcy. Obsługujące w zasadniczej części proces legalizacji pracy w Polsce cudzoziemców powiatowe urzędy pracy stawały się z czasem namiastką polskich służb migracyjnych. W szczytowym momencie przed pandemią, polskie służby zatrudnienia legalizowały w skali roku pracę w Polsce blisko 2 mln cudzoziemców. Dotyczyło to zarówno krótkookresowego zatrudniania na podstawie oświadczeń jak i pracowników sezonowych. Pandemia COVID-19 spowodowała, że urzędy pracy stanęły przed nowymi wyzwaniami. Pierwsze z nich to przygotowanie się ponownie do realizacji tych, które znane były z lat dziewięćdziesiątych i początku nowego tysiąclecia a mianowicie przeciwdziałanie wzrostowi bezrobocia będącego skutkiem spodziewanego spowolnienia gospodarczego oraz uruchamianie programów łagodzenia skutków bezrobocia wywołanego epidemią. Drugim, daleko ważniejszym okazało się być prowadzenie działań, które pozwoliły by przedsiębiorcom z sektorów (branż) szczególnie dotkniętych skutkami kryzysu wywołanego przez epidemię, a także pracownikom (w tym osobom samozatrudnionymi i pracującym na podstawie umów cywilno-prawnych) przetrwać najtrudniejszy okres. Utrzymanie dotychczasowego poziomu zatrudnienia poprzez wypłaty środków bądź zastosowanie różnego typu ulg dla pracodawców stało się kluczowym sposobem ratowania etatów. I to właśnie urzędy pracy, zarówno wojewódzkie, jak i powiatowe, o których w latach wcześniejszych mówiło się często w kontekście ich likwidacji z powodu niskiej stopy bezrobocia stały się służbą ratunkową dla polskich przedsiębiorców. Przygotowując się do łagodzenia skutków dla gospodarki kolejnych etapów pandemii również wskazuje się na służby zatrudnienia jako współrealizujące te zadania.

Wiosenny lockdown¹

Nie tylko Polska, ale wszystkie kraje Unii Europejskiej, wprowadziły szczególne rozwiązania mające na celu przeciwdziałanie negatywnym skutkom gospodarczym sytuacji wywołanej epidemią. Działania podjęte w Polsce były również odpowiedzią na zagrażającą Polsce kryzys. Przede wszystkim postanowiono opracować pakiet osłony dla przedsiębiorstw, których celem było uniknięcie masowych zwolnień grupowych i zapobiegnięcie wysokiemu wzrostowi bezrobocia. Ze wstępnych danych wynika, że liczba bezrobotnych w końcu listopada 2020 roku wyniosła 1 026,2 tys. osób, a szacowana przez Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła w końcu listopada br. 6,1%, co oznacza, że od sześciu miesięcy pozostawała ona na identycznym poziomie.

Polski rząd nazwał program rozwiązań wprowadzanych w związku z pandemią COVID - 19 w Polsce Tarczą antykryzysową. Rozwiązania Tarczy antykryzysowej wprowadziły szereg instrumentów wspierających przedsiębiorców w zakresie utrzymania istniejących miejsc pracy w związku z COVID-19. Z dniem 8 marca 2020 roku weszła w życie ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. 2020 r. poz. 372, z późn. zm.). Była ona kilkakrotnie nowelizowana i to właśnie poszczególne jej nowelizacje nazywano „tarczami”.

Na rządową tzw. Tarczę antykryzysową składa się sześć dotąd przyjętych ustaw:

- Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. 2020 poz. 374).
- Tarcza 1.0 - Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2020 poz. 568).

¹ Z języka angielskiego dosłownie: zakaz wyjścia. Lockdown może być wprowadzony tylko przez osoby pełniące władzę w danym państwie w momencie wystąpienia poważnego zagrożenia. Pełny lockdown to zakaz opuszczania danego obszaru.

- Tarcza 2.0 - Ustawa z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz.U. 2020 poz. 695).
- Tarcza 3.0 - Ustawa z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz.U. 2020 poz. 875).
- Tarcza 4.0 - Ustawa z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. 2020 poz. 1086).
- Tarcza 5.0 - Ustawa z 17 września 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1639).
- Tarcza 6.0 (tzw. Tarcza branżowa) – Ustawa z dnia 19 listopada 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw.

Trzy główne instytucje zaangażowane we wdrażanie tarcz, to: Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), wojewódzkie i powiatowe urzędy pracy (WUP i PUP) oraz Polski Fundusz Rozwoju (PFR). ZUS zapewnia m.in. możliwość zwolnień z opłacania składek za marzec, kwiecień i maj oraz świadczenia postojowe. PFR zapewnia subwencje dla firm oraz inne formy ich finansowania.

Zadania, które do realizacji otrzymały wojewódzkie i powiatowe urzędy pracy, były dla tych instytucji nowymi instrumentami. Na wojewódzkie urzędy pracy nałożono obowiązek realizacji wniosków i wypłaty świadczeń z Funduszu Gwarantowych Świadczeń Pracowniczych.² Przedsiębiorcy, u których wystąpił spadek obrotów gospodarczych w następstwie wystąpienia COVID-19 mogą zwrócić się z wnioskiem o przyznanie świadczeń na rzecz ochrony miejsc pracy na dofinansowanie wynagrodzenia pracowników objętych przestojem ekonomicznym albo obniżonym wymiarem czasu pracy. Przedsiębiorca nie może zalegać ze zobowiązaniami podatkowymi, składkami na ubezpieczenia społeczne, a także

² Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych powołany został ustawą z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy. Jest państwowym funduszem celowym. Podstawowymi źródłami jego finansowania są składki pracodawców oraz środki odzyskiwane ze zwrotu wypłaconych świadczeń. Głównym celem Funduszu jest zaspokajanie roszczeń pracowniczych w razie niemożności ich zaspokojenia przez pracodawcę z powodu jego niewypłacalności.

pozostawać w stanie upadłości. Świadczenia są wypłacane w okresach przestoju ekonomicznego lub obniżonego wymiaru czasu pracy pracowników. Przejście ekonomiczne to okres niewykonywania pracy przez pracownika z przyczyn nie dotyczących pracownika pozostającego w gotowości do pracy. Pracodawca wypłaca pracownikowi objętemu postojem ekonomicznym wynagrodzenie obniżone nie więcej niż o 50%, nie niższe jednak niż minimalne wynagrodzenie za pracę. Wynagrodzenie to jest dofinansowywane do kwoty 1.533,09 zł (przy uwzględnieniu proporcjonalnie wymiaru czasu pracy). Obniżony wymiar czasu pracy przez przedsiębiorcę, to wymiar czasu pracy pracownika z przyczyn nie dotyczących pracownika. Przedsiębiorca może obniżyć wymiar czasu pracy o 20%, nie więcej niż do 0,5 etatu, jednak wynagrodzenie nie może być niższe niż minimalne wynagrodzenie za pracę w przypadku spadku obrotów przedsiębiorcy. W takim przypadku wynagrodzenie jest dofinansowane do wysokości 2.452,27 zł (przy uwzględnieniu proporcjonalnie wymiaru czasu pracy). Świadczenia te przysługują przedsiębiorcy przez łączny okres 3 miesięcy.

Ważnym elementem tego instrumentu jest zapis, że przedsiębiorca, który na podstawie umowy o wypłatę świadczeń otrzymał z Funduszu środki na rzecz ochrony miejsc pracy nie może wypowiedzieć umowy o pracę z przyczyn nie dotyczących pracownika w okresie lub w okresach pobierania przez pracownika świadczeń finansowanych z Funduszu oraz w okresie lub w okresach przypadających bezpośrednio po okresie lub okresach pobierania świadczeń finansowanych, nie dłużej jednak niż przez łączny okres ich pobierania (tj. max. 3 miesiące).

Również przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, inne jednostki prowadzące działalność pożytku publicznego, instytucje kultury i kościelne osoby prawne, u których wystąpił spadek obrotów gospodarczych w następstwie wystąpienia COVID-19 mogą zwrócić się z wnioskiem o przyznanie świadczeń na rzecz ochrony miejsc pracy na dofinansowanie wynagrodzenia pracowników, którzy nie zostali objęci postojem ekonomicznym albo obniżonym wymiarem czasu pracy na podstawie odrębnych przepisów. Świadczenie polega na dofinansowaniu wynagrodzenia pracownika do 50% jego wynagrodzenia, w wysokości nie przekraczającej 40% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Świadczenie nie przysługuje, w przypadku gdy pracownik uzyskiwał wynagrodzenie wyższe niż 300% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Podmiot, który otrzymał dofinansowanie wynagrodzenia pracowników, nie może wypowiedzieć umowy o pracę z przyczyn nie dotyczących pracownika w okresie pobierania świadczeń na dofinansowanie wynagrodzenia.

Instrumenty, które do realizacji otrzymały powiatowe urzędy pracy są finansowane z Funduszu Pracy³, zasilanego specjalnie powołanym w 2020 r. Funduszem Przeciwdziałania COVID-19⁴. Są to: dofinansowanie części kosztów wynagrodzeń pracowników dla mikro, małych, średnich przedsiębiorców oraz należnych od tych wynagrodzeń składek na ubezpieczenia społeczne w przypadku spadku obrotów gospodarczych w następstwie wystąpienia COVID-19, dofinansowanie części kosztów prowadzenia działalności gospodarczej dla przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną niezatrudniającego pracowników, niskooprocentowana pożyczka dla mikroprzedsiębiorców, pożyczka dla organizacji pozarządowych, dofinansowanie części kosztów wynagrodzeń pracowników dla organizacji pozarządowych, dofinansowanie części kosztów wynagrodzeń pracowników dla kościelnej osoby prawnej.

W ramach instrumentów Tarczy antykryzysowej, według danych Ministerstwa Rozwoju, Pracy i Technologii, od kwietnia do końca listopada 2020 r. wojewódzkie i powiatowe urzędy pracy przyznały wsparcie dla 6 mln miejsc pracy, w tym dla: 1,7 mln miejsc pracy objętych przerwaniem ekonomicznym i obniżonym wymiarem czasu pracy wsparto dofinansowaniem ze środków FGŚP na kwotę 6,8 mld zł; 1,1 mln miejsc pracy ochroniono dzięki wsparciu z FGŚP w ramach świadczeń na rzecz ochrony miejsc pracy na kwotę 5 mld zł; 1,9 mln mikroprzedsiębiorców przyznano pożyczki na kwotę 9,3 mld zł; 1,4 mln pracowników otrzymało pomoc w ramach dofinansowania części kosztów wynagrodzeń pracowników na kwotę 4,5 mld zł; 0,3 mln samozatrudnionych otrzymało dofinansowanie części kosztów prowadzenia działalności gospodarczej na kwotę 1,7 mld zł. Łącznie wojewódzkie urzędy pracy przyznały dofinansowanie na kwotę 11,8 mld zł, a powiatowe urzędy pracy przyznały wsparcie na kwotę 15,5 mld zł, co daje łączną kwotę przyznanego wsparcia 27,3 mld zł.⁵ Działania te pozwoliły utrzymać płynność finansową przedsiębiorcom w czasie ograniczeń związanych z prowadzeniem działalności, a tym samym utrzymać zatrudnienie.

Wprowadzone podczas wiosennego lockdownu rozwiązania zobowiązały przedsiębiorstwa z nich korzystające do utrzymania miejsc pracy przez kilka miesięcy. Pomoc publiczna, która była i jest nadal uruchamiana w związku z drugą falą pandemii, była bardzo

³ Fundusz celowy, jego budżet stanowią składki obowiązkowe płacone przez pracodawców oraz osoby nieprowadzące działalności rolniczej, dotacji oraz dochodów prowadzonej przez niego działalności gospodarczej, oprocentowania depozytów i udziału w spółkach. Środki te przeznaczone są na pasywne formy przeciwdziałania bezrobociu (zasiłki) i aktywne programy rynku pracy.

⁴ Utworzony w Banku Gospodarstwa Krajowego, w celu finansowania lub dofinansowania realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem COVID-19.

⁵ Dane Ministerstwa Rozwoju, Pracy i Technologii.

szeroka. Oczywiście, wiele wskazuje niestety na to, że w niektórych branżach Polska nie uniknie bankructw i upadłości niektórych firm (szczególnie mniejszych firm usługowych). Jednak wiosenny lockdown nie przyniósł, na szczęście, takiego załamania na rynku pracy, jaki prognozowano. Obecnie należy mieć natomiast na uwadze, że okres zimowy jest czasem wygasania gospodarki, np. zamrażana jest część prac sezonowych w budownictwie, co, biorąc pod uwagę drugą falę pandemii i częściowe zamknięcie gospodarki, może skutkować wzrostem bezrobocia.

Wsparcie osób bezrobotnych w okresie pandemii COVID – 19

Po wprowadzeniu stanu epidemii ówczesne Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej⁶ zwróciło się do dyrektorów powiatowych urzędów pracy, aby umożliwiać osobom bezrobotnym dokonywanie rejestracji elektronicznej w szerszym niż dotychczas zakresie. Urzędy pracy, obciążone dodatkowo realizacją nowych zadań z tarcz antykryzysowych, musiały dokonać także zmian związanych przede wszystkim z brakiem możliwości osobistego kontaktu z klientem. W przypadku usług i instrumentów rynku pracy oraz innych form wsparcia powiatowy urząd pracy mógł zmienić warunki realizacji tego wsparcia, np. wydłużyć lub przesunąć termin tej realizacji i zobowiązań z niej wynikających. We wszystkich urzędach pracy wyznaczeni zostali pracownicy zobowiązani do udzielania informacji o nowych rozwiązaniach i wsparciu urzędu w czasie epidemii.

Początkowo Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wskazała urzędowi pracy różne możliwe do przyjęcia warianty rozwiązań, celem umożliwienia osobom uzyskanie statusu bezrobotnego bez konieczności osobistego stawiennictwa w urzędzie. 14 kwietnia 2020 r. zostało opublikowane nowe Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 kwietnia 2020 r. w sprawie rejestracji bezrobotnych i poszukujących pracy (Dz. U. z 2020 r. poz. 667), w którym przewidziano szczególny sposób postępowania przy rejestracji jako bezrobotny albo poszukujący pracy w sytuacji epidemii COVID-19. Osoba rejestrująca się w powiatowym urzędzie za pomocą tzw. procedury prerejestracji, nie musi potwierdzać osobiście chęci zarejestrowania się. Zamiast osobistej wizyty w urzędzie pracy, pracownik urzędu pracy dzwoni do tej osoby celem potwierdzenia, czy faktycznie ubiega się ona o rejestrację. Przepisy ww. rozporządzenia umożliwiają dokonanie rejestracji bez konieczności posiadania profilu zaufanego lub kwalifikowanego podpisu elektronicznego.

⁶ 6 października 2020 r. utworzono Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii, przenosząc dział „praca”, a Ministerstwo Rodziny pozostało z działem „polityka społeczna”.

Stan epidemii jest też okolicznością stanowiącą uzasadnioną przyczynę niestawiennictwa bezrobotnego w powiatowym urzędzie pracy w wyznaczonym przez urząd terminie, w celu potwierdzenia gotowości do podjęcia pracy, a także uzasadnioną przyczynę odmowy przyjęcia propozycji odpowiedniej pracy lub innej formy pomocy. Usprawiedliwiony jest także brak uczestnictwa w formach pomocy z uwagi na odbywaną kwarantannę lub konieczność opieki nad dzieckiem z powodu zamknięcia placówki oświatowej. Wprowadzone przepisy umożliwiają również wydłużenie w czasie terminów realizacji usług rynku pracy i instrumentów rynku pracy oraz innych form wsparcia określonych w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Warto w tym miejscu wspomnieć, że w czerwcu 2020 r. wprowadzono również dodatek solidarnościowy w wysokości 1400 zł przeznaczony dla osób bezrobotnych, które utraciły zatrudnienie w związku z epidemią.⁷ Dodatek wprowadzony był czasowo, a jego celem było zapewnienie dochodów na zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych dla osób które nie miały możliwości wypracować uprawnień do zasiłku. Dodatek był wypłacany osobom, które po 15 marca 2020 r., w następstwie COVID-19, straciły pracę lub ich umowa wygasła. Warunkiem otrzymania dodatku solidarnościowego było też podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy o pracę przez łączny okres co najmniej 60 dni w 2020 r. Dodatek był wypłacany jednak nie przez powiatowe urzędy pracy, a Zakład Ubezpieczeń Społecznych, w okresie od czerwca do sierpnia, tj. przez maksymalnie 3 miesiące i przysługiwał osobom bez prawa do zasiłku dla bezrobotnych. Świadczenie przyznano łącznie ok. 100 tys. osób.

Od września 2020 r. nastąpiło również podwyższenie kwoty zasiłku dla bezrobotnych wypłacanego przez powiatowe urzędy pracy. Kwota zasiłku wzrosła z 881 zł do 1200 zł brutto miesięcznie za pierwsze 90 dni posiadania prawa do zasiłku i 942 zł miesięcznie w okresie kolejnych dni. Pełna wysokość zasiłku przysługuje wówczas, gdy staż pracy wynosi od 5 do 20 lat. Podwyższenie kwoty zasiłku dla bezrobotnych wiąże się także z podwyższeniem świadczeń finansowanych z Funduszu Pracy, których wysokość uzależniona jest od wysokości zasiłku dla bezrobotnych, jak np. stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu czy przygotowania zawodowego dorosłych, dodatku aktywizacyjnego czy świadczenia integracyjnego.⁸ Z danych Ministerstwa Rozwoju, Pracy i Technologii wynika, że w końcu października 2020 r. prawo do zasiłku dla bezrobotnych

⁷ Ustawa z dnia 19 czerwca 2020 r. o dodatku solidarnościowym przyznawanym w celu przeciwdziałania negatywnym skutkom COVID-191 (Dz. U. 2020, poz. 1068).

⁸ Podwyższenie zasiłku dla bezrobotnych zostało wprowadzone tą samą ustawą, co dodatek solidarnościowy.

posiadało 165,2 tys. bezrobotnych i stanowili oni 16,2% zarejestrowanych. W porównaniu do stanu z końca października 2019 r. liczba bezrobotnych z prawem do zasiłku zwiększyła się o 24,4%, ale ich udział wśród ogółu bezrobotnych wzrósł nieznacznie. Wzmoczone rejestracje osób z prawem do zasiłku zauważalne były przede wszystkim w kwietniu i maju. Wtedy osoby z prawem do zasiłku stanowiły ponad 30% rejestrujących się bezrobotnych.

Po wiosennym chwilowym zamknięciu urzędy pracy ruszyły również stopniowo z realizacją ustawowych działań aktywizacyjnych. Od początku bieżącego roku do końca października z aktywnych form wsparcia skorzystało 184,8 tys. bezrobotnych, z czego 83,5 tys. osób skierowanych zostało do pracy subsydiowanej, 70 tys. osób rozpoczęło staż, 16,9 tys. osób szkolenie, a 14,3 tys. osób rozpoczęło prace społecznie użyteczne.

W Centralnej Bazie Ofert Pracy⁹ według stanu na 1 grudnia 2020 r. dostępnych było 15 833 ofert pracy, w tym 46 774 wolnych stanowisk. Pracodawcy z takich sektorów, jak handel, przetwórstwo przemysłowe czy produkcja zamieścili najwięcej ofert. Nie brakowało również ogłoszeń dla osób, które chciałyby podjąć prace okołobudowlane oraz rzemieślnicze, wiele wolnych miejsc pracy dotyczyło pracowników fizycznych.

Realizacja usług i instrumentów rynku pracy oraz wsparcie w ramach Tarczy Antykryzysowej nie byłyby możliwe bez zaangażowaniu i profesjonalizmowi nie tylko pracowników powiatowych, ale również wojewódzkich urzędów pracy. Urzędy pracy bardzo szybko dostosowały się do nowej rzeczywistości związanej ze świadczeniem usług w dobie pandemii COVID-19, będąc nieodłącznym elementem systemu wspierającego bezrobotnych i pracodawców.

Nowe instrumenty wsparcia dla wybranych branż

W listopadzie 2020 r. Sejm uchwalił nowelizację ustawy covidowej, tzw. Tarcze branżową.¹⁰ Przyjęte rozwiązania przewidują wsparcie dla przedsiębiorstw m.in. z branży gastronomicznej, kulturalno-rozrywkowej, dbającej o zdrowie fizyczne czy sprzedaży detalicznej, takie jak: zwolnienie ze składek ZUS (za listopad) - w przypadku uzyskania przychodu w listopadzie niższego o 40%, świadczenie postojowe (za listopad) - w przypadku uzyskania przychodu w październiku lub listopadzie niższego o 40%, dotację do 5 tys. zł dla mikro i małych przedsiębiorstw, zwolnienie z opłaty targowej za cały 2021 rok

⁹ <https://oferty.praca.gov.pl>

¹⁰ Ustawa z dnia 19 listopada 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw.

z jednoczesną rekompensatą tej opłaty dla samorządów, dofinansowanie do wynagrodzenia pracowników - w przypadku uzyskania przychodu niższego o 40%, dodatkowo wydłużenie realizacji (do 30.06.2021 r.) obecnie obowiązujących instrumentów (m.in. dofinansowania części kosztów wynagrodzeń pracowników oraz należnych od tych wynagrodzeń składek na ubezpieczenia społeczne u mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców w przypadku spadków obrotów gospodarczych, dofinansowania części kosztów prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorców będących osobą fizyczną niezatrudniających pracownika w przypadku spadku obrotów gospodarczych itp.). Nowym instrumentem są świadczenia na rzecz ochrony miejsc pracy w wysokości 2000 zł miesięcznie, do wynagrodzenia pracownika zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy (do wynagrodzenia pracownika zatrudnionego na część etatu proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy). O wspomnianą wcześniej jednorazową dotację w wysokości do 5 tys. zł będą mogli się starać mikro i mali przedsiębiorcy, prowadzący działalność gospodarczą, oznaczoną według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) 2007, jako rodzaj przeważającej działalności, jednym z kodów wskazanym w ustawie, których przychód z działalności uległ obniżeniu. Dotacja ma formę pomocy bezzwrotnej pod warunkiem wykonywania działalności gospodarczej przez 3 miesiące od dnia udzielenia wsparcia.

O wsparcie mogą ubiegać się firmy reprezentujące branże: gastronomiczną, kulturalno-rozrywkową (estradową, targową, fotograficzną, filmową, muzealną), sportową (fitness, siłownie, rekreacja, baseny, aquaparki, uzdrowiska), sprzedaży detalicznej (targowiska, bazary), turystyczną (organizatorzy turystyki, hotele i podobne obiekty zakwaterowania, przewodnicy górscy, piloci wycieczek i przewodnicy turystyczni, rezerwacja biletów), transportową (firmy autokarowe, taksówkarze), edukacyjną, cateringową, usług pralniczych.¹¹ Działalności gospodarcze, które obejmie możliwość skorzystania z dotacji, to:

- sprzedaż detaliczna odzieży prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach,
- sprzedaż detaliczna żywności, napojów i wyrobów tytoniowych prowadzona na straganach i targowiskach,
- sprzedaż detaliczna wyrobów tekstylnych, odzieży i obuwia prowadzona na straganach i targowiskach,
- sprzedaż detaliczna pozostałych wyrobów prowadzona na straganach i targowiskach,
- restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne,
- ruchome placówki gastronomiczne,

¹¹ Za: Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii <https://www.gov.pl/web/rozwoj-praca-technologie/parlament-zakonczył-prace-nad-tarcza-branzowa-teraz-trafi-ona-do-podpisu-prezydenta> (wejście: 11.12.2020).

- pozostała usługowa działalność gastronomiczna,
- przygotowywanie i podawanie napojów,
- działalność związana z produkcją filmów, nagrań wideo i programów telewizyjnych,
- działalność postprodukcyjna związana z filmami, nagraniami wideo i programami telewizyjnymi,
- działalność fotograficzna,
- wypożyczanie i dzierżawa sprzętu rekreacyjnego i sportowego,
- działalność związana z organizacją targów, wystaw i kongresów,
- pozaszkolne formy edukacji sportowej oraz zajęć sportowych i rekreacyjnych,
- działalność fizjoterapeutyczna,
- działalność paramedyczna,
- działalność związana z wystawianiem przedstawień artystycznych - zespół muzyczny,
- działalność wspomagająca wystawianie przedstawień artystycznych,
- działalność obiektów sportowych,
- działalność obiektów służących poprawie kondycji fizycznej,
- pozostała działalność związana ze sportem,
- działalność wesołych miasteczek i parków rozrywki,
- działalność pokojów zagadek, domów strachu, miejsc do tańczenia i w zakresie innych form rozrywki lub rekreacji organizowanych,
- pozostała działalność rozrywkowa i rekreacyjna, gdzie indziej niesklasyfikowana,
- pozostała działalność rozrywkowa i rekreacyjna,
- działalność usługowa związana z poprawą kondycji fizycznej,
- działalność związana z projekcją filmów,
- pozaszkolne formy edukacji artystycznej,
- pozaszkolne formy edukacji z zakresu nauki jazdy i pilotażu,
- nauka języków obcych,
- pozostałe pozaszkolne formy edukacji, gdzie indziej niesklasyfikowane,
- działalność obiektów kulturalnych,
- działalność muzeów,
- sprzedaż detaliczna obuwia i wyrobów skórzanych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach,
- działalność taksówek osobowych (w zakresie zwolnienia ze składek ZUS),
- pozostały transport lądowy pasażerski, gdzie indziej niesklasyfikowany,
- przygotowywanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych (catering),

- działalność pilotów wycieczek i przewodników turystycznych,
- pranie i czyszczenie wyrobów włókienniczych i futrzarskich,
- pozostała działalność związana ze sportem (np. przewodnicy górscy),
- pozostała działalności usługowa w zakresie rezerwacji, gdzie indziej niesklasyfikowanej,
- działalność hoteli i podobnych obiektów zakwaterowania,
- działalność organizatorów turystyki.¹²

Wyzwania dla publicznych służb zatrudnienia

Publiczne służby zatrudnienia w krótkiej perspektywie czasowej powinny podejmowania działania będące odpowiedzią na skutki wywołane pandemią COVID-19. Epidemia COVID-19 uwidoczniała rolę, jaką w pracy urzędów pracy odgrywają informatyzacja i nowe technologie. Także wdrożenie pracy zdalnej i doskonalenie elastycznej organizacji czasu pracy może zapewniać wsparcie osobom z grup o niższych wskaźnikach aktywności zawodowej (np. osobom niepełnosprawnym) w znalezieniu stałego zatrudnienia.

Wyzwaniem są zmiany występujące w zawodach, zanikanie jednych, a wzrost zapotrzebowania na inne, często mniej popularne (np. zawody związane z opieką, służby społeczne, ratownicy medyczni). Trzeba podkreślić, że proces zastępowania pracy ludzkiej przez nowe technologie w dużym stopniu będzie uwarunkowany przez zdolności adaptacyjne oraz rozwój nowych umiejętności pracowników a tu dużą rolę mogą odgrywać szkolenia organizowane przez urzędy pracy, szczególnie te związane z przekwalifikowaniem lub podnoszeniem kwalifikacji.

W perspektywie dłuższej wyzwaniem dla służb zatrudnienia są zapowiadane zmiany związane z ich organizacją (przy czym na razie trudno mówić o konkretnych) oraz rolę w utrzymywaniu ładu społeczno-gospodarczego. Czynniki takie jak zmiany demograficzne, w tym malejące zasoby pracy i niedopasowanie struktury kwalifikacji do potrzeb rynku pracy, mogą prowadzić do mniejszego tempa wzrostu gospodarczego. Dlatego istotne jest podjęcie z odpowiednim wyprzedzeniem działań zapewniających równowagę na rynku pracy, planowanie i realizacja odpowiednich programów rynku pracy, zapewnienie dobrze funkcjonujących i odpornych na sytuacje kryzysowe (np. nagły wzrost bezrobocia) systemów ochrony rynku pracy. Epidemia również pokazała, jak ważne jest pozostawienie w dyspozycji (rezerwie) państwa odpowiednich środków finansowych z Funduszu Pracy i Funduszu

¹² Tamże.

Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, przeznaczonych na ochronę miejsc pracy w sytuacjach kryzysowych.

Publiczne Służby Zatrudnienia jak wszystkie organizacje powinny ulegać nieustannym modyfikacjom pozwalającym im na bieżąco dostosowywać się do coraz to nowych wyzwań. Blisko 30 letnia historia polskich służb wyraźnie dowodzi, że od początku ich powstania potrafiły z coraz większą precyzją realizować oczekiwania klientów. Zdobyte doświadczenie i wiedza wynikająca z kontaktów z europejskimi służbami zatrudnienia spożytkowywana jest na bieżąco w służbie polskiej gospodarce. Zarówno w okresach załamań gospodarczych jak i w czasach gospodarczej prosperity pracownicy urzędów pracy są albo organizatorami alternatywnych form zatrudnienia pozwalających klientom zdobywać środki na przeżycie albo wspierają procesy legalizowania na masową skalę pracy migrujących cudzoziemców. Dzisiaj jesteśmy w przededniu kolejnych, zapowiadanych zmian systemowych. Dobrze by się stało gdyby przygotowujący zmiany uwzględniali wiedzę i doświadczenie środowiska a z kolei pracownicy PSZ w dobrze pojętym swoim interesie włączyli się w proces projektowania i realizacji tych zmian.

Bibliografia

1. Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 kwietnia 2020 r. w sprawie rejestracji bezrobotnych i poszukujących pracy (Dz. U. z 2020 r. poz. 667).
2. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2019 poz. 1482 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. 2020 poz. 374).
4. Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2020 poz. 568).
5. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz.U. 2020 poz. 568).
6. Ustawa z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz.U. 2020 poz. 875).
7. Ustawa z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. 2020 poz. 1086).
8. Ustawa z 17 września 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1639).
9. Ustawa z dnia 19 listopada 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw.
10. Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Dz.U. 2019 poz. 1292).